

Ophthal. 94: 1340-1346 (1976). — 12. Norton E. W. D., Aaberg T., Fung W., Curtis V. T.: Giant retinal tears. I. Clinical management with intravitreal air. Amer. J. Ophthal. 68: 1011-1021 (1969). — 13. Zivojnovic R., Mertens D. A. E., Peperkamp E.: Das flüssige Silikon in der Amotiochirurgie (II). Bericht über 280 Fälle

— weitere Entwicklung der Technik. Klin. Mbl. Augenhk. 181: 444-452 (1982). — 14. Zivojnovic R.: Silicone oil in vitreoretinal surgery. Nijhoff/Junk, Dordrecht (1987).

Praca wpłynęła: 06.07.1994

J. Nawrocki, A. Wesolek i inni

Jadwiga Juszek, Magdalena Marczyńska i Hanna Żarnowska

Diagnostyka i leczenie postaci ocznej infekcji larwą glisty psiej *Toxocara canis*

Diagnosis and treatment of ocular manifestations of toxocariasis

WYŁĄCZNY PRZEDSTAWICIEL

CONSULTRONIX® LASERS

**TE LASERY
NIE MAJĄ
SOBIE RÓWNYCH**

TOMEY ULTRASONOGRAFY OKULISTYCZNE,
SYSTEMY DO TOPOGRAFII ROGÓWKI,
SPECJALISTYCZNA APARATURA DIAGNOSTYCZNA

SURGIDEV WSZCZEPIALNE SOCZEWKI WEWNĄTRZGAŁKOWE

PARADIGM FAKOEMULSYFIKATORY

LDT SYSTEMY DO LASEROWEJ TOPOGRAFII SIATKÓWKI,
LASEROWY ANALIZATOR WARSTWY WŁÓKIEN NERWOWYCH
SIATKÓWKI

ul. Królowej Jadwigi 37b/7, 30-209 Kraków • tel. (0 12) 21 58 10, 21 63 91, 22 86 51; fax: (0 12) 21 71 46

CONSULTRONIX PROWADZI RÓWNIEŻ

BANK SOCZEWEK WSZCZEPIALNYCH

SURGIDEV®
CORPORATION

DOSTAWA NA MIEJSCE DO 48 GODZIN OD ZAMÓWIENIA

Summary: In the years 1990-1993 the authors diagnosed and treated 48 children on account of uveitis probably caused by *Toxocara canis*. This etiology was established in 43 cases based on the characteristic clinical picture and presence of antibodies as determined by the ELISA test for *Toxocara* in serum, anterior chamber fluid and vitreous. Diagnostic puncture of anterior chamber was done in 30 cases (in 18 titres were positive, in 7 higher than in serum), in 3 the level of antibodies were determined in vitreous. In 30 patients Hetrazan, in 3 Hetrazan and Mintezol was applied; in 31 together with Encorton. Surgical treatment: vitrectomy and lensectomy were done in 9 children. Improvement of visual acuity was achieved in 41.9% of cases, deterioration in 9.3%. In 33 cases the active signs of vitritis recovered after 2-6 months of treatment, recurrence was observed in 4. An increase of serum titres was found in 10 children in early period after treatment, in 15 they decreased after 6-18 months and in 18 treatment had no influence on the titres level. A relationship was found between the level of titres in anterior chamber and vitreous and the activity and duration of intraocular inflammation.

Hasła: larwa glisty psiej, przeciwciała IgG, zapalenie wewnątrzgałkowe

Key words: *Toxocara canis*, antibodies IgE, endophthalmitis

Larwa glisty psiej — *Toxocara canis* — jest częstą przyczyną zapalenia błony naczyniowej u dzieci, prowadzącego do uszkodzenia lub utraty widzenia. Stanowi poważne zagrożenie epidemiologiczne, o czym świadczy 2,8-23% dodatnich odczynów serologicznych w ogólnej populacji^{2,5,7,26}. Jaja z ziemi jednorazowo zanieczyszczonej przez psa są zakażne przez wiele lat. Zakażne są szczeniaki i młode psy, u których pasożyt może przejść wszystkie stadia przeobrażeń. Larwa u ludzi nie przechodzi dalszych przeobrażeń. Obecność jej można wykryć poprzez testy serologiczne^{14,20}. Zakażenie może być ciche klinicznie, wystąpić pod postacią trzewną, oczną lub

rzadko mózgową^{2,7,10}. Postać trzewna statystycznie częściej występuje u dzieci młodszych (1,5-3 lata), oczna u starszych (7-10 lat). Zapalenie wewnątrzgałkowe może wystąpić w trakcie zakażenia układowego, w różnym czasie po (opisywano po 4 i 10 latach)², lub może nie być nim poprzedzone. W postaci ocznej poza obecnością zapalenia wewnątrzgałkowego i dodatnich odczynów w surowicy można nie stwierdzić innych odchyśleń klinicznych od normy. Uważa się, że zagrożenie dla oka istnieje tak długo, jak długo obecne są żywe larwy w obrębie tkanek^{12,14}.

Material i metodyka

W latach 1990-1993 diagnozowano i leczono 48 dzieci z zapaleniem błony naczyniowej podejrzanych o zakażenie larwą glisty psiej. U wszystkich dzieci oprócz pełnej diagnostyki mającej na celu wykluczenie innych czynników infekcyjnych wykonywano badanie radiologiczne płuc, EKG, EEG, morfologię krwi, proteino-gram, poziom immunoglobulin, próby wątrobowe — badania mające na celu ocenę zakażenia układowego. W 7 przypadkach wykonano tomografię komputerową gałek ocznych, we wszystkich oczach badanie USG.

We wszystkich przypadkach określano poziom swoistych przeciwciał w klasie IgG metodą ELISA

Z Oddziału Okulistycznego Centrum Zdrowia Dziecka
Ordynator: prof. dr hab. Bolesław Kornacki

Z Instytutu Chorób Zakaźnych i Pasożytniczych AM w Warszawie:

Z Kliniki Chorób Zakaźnych Wieku Dziecięcego

Kierownik: prof. dr hab. Marian Wojnarowski

Z Kliniki Chorób Odzwierzęcych i Tropikalnych

Kierownik: prof. dr hab. Zdzisław Dziubek

Reprint requests to:

Lek. med. Jadwiga Juszek

ul. Akermańska 5 m. 29, 02-760 Warszawa

Praca wygłoszona na IV Forum Okulistyki Dziecięcej
w Międzyzdrojach

w surowicy, w 30 oczach w płynie komorowym, w 3 w cieleszklitym. Do odczynu użyto kompleksu antygenów metabolicznych ES (ekskrecyjno-sekrecyjnych) larw przygotowanych wg Savigny^{19,27}. Badania wykonywano w rozcieńczeniach surowicy 1:10 do 1:20000, w płynie komorowym i cieleszklitym do 1:40000.

Ustalono, że miana przeciwciał w surowicy $\geq 1:1000$ świadczą o zakażeniu układowym wymagającym leczenia. Wartości mian poniżej 1:100 w surowicy nie wykluczają postaci ocznej, ale mogą to także być nieswoiste reakcje krzyżowe z innymi antygenami.

Postać oczną zakażenia rozpoznano w 43 przypadkach (u 25 chłopców, 18 dziewczynek w wieku 2-15 lat, średnio 6,6 lat) na podstawie dodatnich odczynów w surowicy, ich korelacji z charakterystycznym wyglądem zmian wewnątrzgałkowych, a w przypadkach wątpliwych dodatnich odczynów w płynie komorowym i cieleszklitym.

W 5 przypadkach (w tym 2 zapalenia obu stron) wykluczono zakażenie larwą na podstawie ujemnych odczynów w płynie komorowym przy obecności objawów aktywnego procesu zapalnego w cieleszklitym. Miana w surowicy wynosiły 1:10 w dwóch, 1:100 w dwóch i 1:1000 w jednym z tych przypadków (tab. I).

Tabela I
Test ELISA w diagnostyce zakażenia larwą *Toxocara canis*

Miana	Liczba badań	W		
		W płynie komorowym 30	W cieleszklitym 3	W surowicy 48
dodatnie		18	3	48
ujemne		12	—	—
w tym: <i>Toxocara canis</i>		12		
inna etiologia		7		
		5		

W 7 przypadkach (w 5 z obecnością ziarniniaków i proliferacji a w 2 samych ziarniniaków) wartości mian w płynie komorowym wyższe niż w surowicy wystąpiły w oczach z zapaleniem trwającym u większości dzieci poniżej lub około roku (tab. II). W 11

Tabela II
Zależność pomiędzy aktywnością zapalenia błony naczyniowej, wysokością zmian w teście ELISA dla IgG w surowicy, płynie komorowym, cieleszklitym i czasem trwania zapalenia

Korelacja zmian IgG w surowicy i płynie komorowym	Wartość zmian IgG			Liczba badań	Aktywność zapalenia	Czas trwania		
	płynie komorowym	surowicy	cieleszklitym			<1 rok	<2 lat	>2 lat
P>S	10240-20480 2560 1260	1000-2560 2560 100		5	+	4	2	1
P<S	40-1280 5-20	100-2560 1000-5000		8 3	+	2	6	3
P	—	10-100		7	—		1	6

przypadkach (w 5 oczach z obecnością ziarniniaków i proliferacji, w 3 samych ziarniniaków, w 3 samych proliferacji) wartości mian w płynie komorowym były niższe niż w surowicy; w rozcieńczeniach 40-1280 stwierdzono aktywny proces zapalny, w rozcieńczeniach 5-20 wygasający lub nieaktywny. Wywiad chorobowy u tych dzieci był 1-2 letni. W 7 przypadkach pomimo ujemnych wyników w płynie komorowym, przy dodatnich w surowicy, charakterystycznym wyglądem zmian na dnie oczu (obecność proliferacji i ziarniniaków), po wykluczeniu innych przyczyn zapalenia, rozpoznano nieczynną postać zakażenia *T. canis*. W grupie tej w większości przypadków wywiad był ponad 2-letni. W przypadku z mianami w cieleszklitym 1:40960 stwierdzono obecność zagęszczeń i błon proliferacyjnych w jego obrębie, w 2-ch pozostałych obecność proliferacji i ziarniniaków.

Tabela III
Zależność pomiędzy aktywnością zapalenia błony naczyniowej i wysokością mian w teście ELISA dla IgG w surowicy i czasem trwania zapalenia

Wartość mian	Aktywność zapalenia	Liczba badań	Czas trwania		
			<1 roku	<2 lat	>2 lat
>1000	+	22	10	9	3
<1000	+	6	3	3	
>1000	—	8		3	5
<1000	—	7		1	6

U większości dzieci z zapaleniem trwającym <2 lat miana w surowicy były $\geq 1:1000$ (w tym w 6 przypadkach 1:1000, w dwóch 1:2500, w jednym 1:5000 i 1:20000 w przypadku z wywiadem chorobowym do roku; w trzech 1:1000 i 1:2500, w dwóch 1:5000, w jednym 1:10000 z wywiadem do 2 lat; w dwóch 1:1000, w jednym 1:10000 z wywiadem >2 lat) (tab. III). Zmiany pozapalne stwierdzono w wywiadzie >1 roku, niezależnie od wysokości mian w surowicy (w tym w przypadkach z mianami $\geq 1:1000$ — w dwóch 1:1000, w jednym 1:2500 z wywiadem do 2 lat; w jednym 1:1000, 1:2500 i 1:5000, w dwóch 1:10000 z wywiadem >2 lat).

Tabela IV
Objawy kliniczne stwierdzone u 43 dzieci z zapaleniem błony naczyniowej w przebiegu zakażenia *Toxocara canis*

Objawy	Liczba oczu
Proliferacje śródszkliste i nasiatkowe	4
Proliferacje z obecnością ziarniaka kwasochłonnego	30
w tym: od tarczy do ziarniaka na obwodzie	19
od tarczy do ziarniaka w centrum	6
proliferencje obwodowe z ziarniakiem na obwodzie	5
Ziarniak kwasochłonny w centrum	7
na obwodzie	8
Odwartwienie siatkówki	5
Płaszczynowa błona zasoczkowa	7
Zmętnienie soczewki	9
Podwichnięcie soczewki	
Wylew krwi do ciała szklistego	6

Objawy kliniczne przedstawiono w tabeli IV. Zapalenie dotyczyło przedniego i tylnego lub tylnego odcinka w jednym oku. Niejednokrotnie w tym samym oku stwierdzano obecność proliferacji ciągnących się w różnych kierunkach i ziarniniaków o różnej wielkości (od 1/3 do kilku średnic tarczy) położonych w różnych miejscach gałki. Były to ziarniniaki na różnym etapie bliznowacenia: stare bliznowate, pojedyncze wczesne, komórkowe. Odwarstwienie siatkówki wystąpiło w 5 przypadkach, w 4 (nieoperacyjne) było obecne w czasie pierwszego badania dzieci. Błona proliferacyjna zasoczkowa (cylitic membrane) powstała w 7 przypadkach, w 4 stwierdzana była w czasie pierwszego badania, w 3 obserwowaliśmy wytwarzanie się błony w ciągu 3-5 miesięcy pomimo stosowanego leczenia. Wartości mian w płynie komorowym u 4 z tych dzieci, u których badanie to wykonano, wynosiły 1:10240-1:12800, w surowicy 1:1000-1:5000.

Dzieci z objawami aktywnego zapalenia wewnątrzgałkowego i dzieci bez takich objawów, ale z mianami w surowicy $\geq 1:1000$ i narastającymi, leczone były Hetrazanem (Dietylkarbamazyna) w dawce 6mg/kg m.c./dobę w 3 dawkach podzielonych i Encortonem 1mg/kg m.c./dobę przez 3 tygodnie. Dziewięć dzieci leczono operacyjnie, w tym w 5 przypadkach wykonano witrektomię, w 2 witrektomię z lensektomią, w 2 lensektomię.

Ostrość wzroku była niska, poniżej 5/50 w 38 z 43 oczu. Uległa poprawie w 18 przypadkach, pogorszeniu w 4: z powodu nieoperacyjnego odwarstwienia siatkówki w 1 i błony proliferacyjnej zasoczkowej w 3 oczach. Spośród przypadków leczonych operacyjnie, w 2 wystąpiło pogorszenie, w 3 uzyskano poprawę anatomiczną bez poprawy ostrości wzroku, w 4 uzyskano poprawę ostrości wzroku, w tym

Ryc. 1 i 2. Pasma proliferacyjne pociągające siatkówkę wokół tarczy nerwu wzrokowego, przechodzące do ziarniniaków położonych na obwodzie. Obrazy dna po wygaśnięciu zapalenia

Tabela V
Ostrość wzroku przed i po leczeniu zachowawczym i operacyjnym

Liczba dzieci	Ostrość wzroku	Bez poczucia światła	do				po-	po-
			1/50	>1/50	>5/50	>5/10		
przed leczeniem	3	22	13	1	4	18	4	
po leczeniu	5	13	10	9	6	41,9%	9,3%	

w 2 po witrektomii. W cieleszklitym nie stwierdzano objawów aktywnego zapalenia w 2-6 miesięcy po leczeniu zachowawczym. Dynamikę wysokości mian w surowicy po leczeniu 33 dzieci przedstawiono w tabeli VI. W 10 przypadkach obserwowano wzrost mian w bezpośrednim okresie po leczeniu a następnie obniżanie się.

Omówienie

Często występowanie dodatnich odczynów w surowicy w ogólnej populacji sprawia, że obecność dodatniego odczynu i zapalenia wewnątrzgałkowego

Tabela VI
Wyniki leczenia

Wpływ na obraz kliniczny zapalenia wewnątrzgałkowego	Liczba dzieci
Ustąpienie aktywnego stanu zapalnego ciała szklistego w ciągu 2-6 mcy	33
Nawrót objawów zapalnych w komorze przedniej	6
Pogorszenie	5
w tym: odwarstwienie siatkówki błona zasoczkowa	1
Dynamika mian w surowicy	
Wzrost mian w surowicy do 3 miesięcy od leczenia	10
Obniżenie mian w surowicy: po 6 miesiącach	10
po 12 miesiącach	3
po 18 miesiącach	2
Leczenie bez wpływu na wysokość mian	18

mogą być przypadkowe. Stwarza to konieczność wprowadzania metod pozwalających na jednoznaczne ustalenie etiologii zapalenia. Metodą taką jest wykazanie wewnątrzgałkowej produkcji przeciwciał^{14,12} (w naszych przypadkach poziomy przeciwciał w płynie komorowym i cieple szklistym wyższe niż w surowicy). Miana niższe niż w surowicy mogą być spowodowane wytrącaniem się przeciwciał w postaci kompleksów immunologicznych¹⁰ (testem ELISA mierzy się poziom wolnych przeciwciał), wyrazem wygasania procesów zapalnych lub przejścia przeciwciał przez uszkodzone naczynia. Ważna jest więc łączna interpretacja danych laboratoryjnych, wyglądu i przebiegu klinicznego zapalenia. W diagnostyce pomocna jest także znajomość naturalnego przebiegu zapalenia²⁴, procesów histo i immunopatologicznych jaki wywołuje obecność żywej larwy w obrębie tkanek oka. Obraz kliniczny zapalenia zależy od miejsca dna, w którym larwa przedostaje się do wnętrza gałki (z naczyń siatkówki, naczyńówki, rzadziej przez nerw wzrokowy) i reakcji immunologicznej żywiciela^{11,12,14,24}. Żywa larwa może nie wywoływać reakcji zapalnej (9 miesięcy u małp) lub stymulować ostry stan zapalny^{14,24}. Ostry stan zapalny naczyń, ciała szklistego, nerwu wzrokowego trwający 4-8 tygodni wywołany był przez sam ES antygen larw²⁴. Po około 11 dniach od przedostania się larwy do wnętrza gałki zaczynają się wytwarzać ziarniniaki wczesne — komórkowe o wielkości 1/3 do 1/2 średnicy tarczy, składające się z komórek kwasochłonnych, limfocytów, leukocytów. Po około 30 dniach pojawiają się późne komórki zapalenia (fibroblasty, nabłonkowe, olbrzymie), rozpoczynają się proces bliznowacenia, otaczanie ziarniniaków tkanką włóknistą^{12,14,24}. Ziarniniaki mogą zawierać larwę żywą, martwą, jej części lub samą osłonkę^{20,24}. Ma ona zdolność opuszczania ziarniniaka na każdym etapie jego ewolucji, ponownego stymulowania odczynu zapalnego w cieple szklistym, procesów proliferacyjnych, po-

wstawiania nowego ziarniniaka (do 10 miesięcy u małp). Ma też zdolność zrzucania zewnętrznej otoczki łącznie z atakującymi ją komórkami kwasochłonnymi⁸ jak również wydzielania enzymów proteolitycznych¹⁰. Dane te tłumaczą różnorodność obrazu klinicznego jaki spotykaliśmy w naszych przypadkach. Obumarcie larwy może nasilić proces zapalny, ale pozwala po pewnym czasie na ostateczne wygaśnięcie zapalenia^{12,14,24}. Stwierdzono obecność żywej larwy w oczach z aktywnym procesem zapalnym, nie stwierdzono w oczach bez objawów zapalnych, ale z charakterystycznymi zmianami bliznowatymi na dnie. Występuje zależność pomiędzy obecnością żywej larwy, swoistych przeciwciał w zapalnym cieple szklistym i w surowicy oraz w nieco mniejszym stopniu w płynie komorowym^{4,24}. W żadnym z naszych przypadków nie widzieliśmy żywej larwy. O jej obecności mogły świadczyć wysokie poziomy przeciwciał wewnątrzgałkowych dla antygenów metabolicznych ES, oraz aktywny proces zapalny, szczególnie, że w większości przypadków zapalenie trwało do lub około roku, to jest okres w jakim wykazano obecność żywych larw w oczach ludzi i małp^{12,14,24}. Felberg⁹ opisał 13 przypadków, w których poziom przeciwciał w płynie komorowym był wyższy niż w surowicy, a w 6-ciu miana surowicy określił jako podwyższone. Rodriguez¹⁸ i Biglan⁴ opisali po 4 przyp. z mianami wyższymi w cieple szklistym, w 2 z równymi, a Belmont³ 2 przyp. z obecnością przeciwciał wewnątrzgałkowych, w których uzyskali ujemne wyniki w surowicy. Glickman¹⁰ przedstawił przypadek ziarniniaka tęczówki (od 14 dni) z poziomem przeciwciał w płynie komorowym 1:16, w surowicy 1:2048 u dziecka z zakażeniem układowym. Badania wykonano w 4 przypadkach u pacjentów z wywiadem chorobowym około miesiąca, w 1 przyp. od 2 lat, w pozostałych autorzy nie podali czasu trwania choroby. W naszych przypadkach stwierdziliśmy wyższe poziomy przeciwciał wewnątrzgałkowych w pierwszym i drugim roku zapalenia, przy wywiadzie ponad 2 letnim tylko w 1 przypadku poziomy przeciwciał w płynie komorowym były wyższe niż w surowicy, w pozostałych były niskie lub nie wykazano już ich obecności. Analiza rozłożenia wysokości mian w surowicy u dzieci w poszczególnych grupach, dynamiki mian po leczeniu, w odniesieniu do aktywności i czasu trwania zapalenia wykazuje, że sama wysokość mian w surowicy nie jest odzwierciedleniem aktywności zapalenia wewnątrzgałkowego, co zgodne jest z obserwacjami innych autorów^{3,6,10,11,28}. Istnieje natomiast korelacja pomiędzy aktywnością zapalenia a czasem jego trwania, w większości naszych przypadków wynosił on 2 lata. Czas trwania wg innych autorów wynosił od kilku miesięcy do 2 lat^{4,12,23,28}, w ciężkich postaciach do 4 lat²⁸.

Żygulska-Mach²⁸ podaje 13 przypadków zapalenia obustronnego. Nie spotkaliśmy takiego przypadku wśród naszych dzieci. Z dwojga — z aktywnym zapaleniem obustronnym, u których nie stwierdzono

swoistych przeciwciał w płynie komorowym i z tego powodu wykluczono *T. canis* jako czynnik etiologiczny — u jednego wystąpiły białe złogi w obrębie pars plana, u drugiego kredowo-białe, linijne ognisko w tylnym biegunie jednego z oczu.

Skuteczność leczenia zachowawczego ocenialiśmy obserwując ustępowanie odczynu zapalnego. Mintezol przechodzi do zapalnego ciała szklistego w poziomach terapeutycznych¹³, nie ma takich danych dla Hetrazanu. Obserwowaliśmy powiększanie się wysięku i błon proliferacyjnych w 4 spośród 33 oczu podczas i we wczesnym okresie po leczeniu, a w 6 przejściowy wysięk komórkowy. Po 6 miesiącach we wszystkich leczonych oczach odczyn zapalny ustąpił, podobnie jak w przypadku Phillipsa¹⁵, po 5 miesiącach od leczenia Dietylkarbamazyną i Kortyzolem. Nie spotkaliśmy innych doniesień w literaturze dotyczących leczenia Hetrazanem postaci ocznej zakażenia *T. canis*. Żygulska-Mach²⁸ uzyskała poprawę w 50, stabilizację w 41, pogorszenie w 3 oczach przy stosowanym leczeniu (Tiabendazol, Pyrantel, Combantrin, preparaty sterydowe, fotokoagulacja, krioplikacja, witektoomia) metodami podawania także przez innych autorów^{6,10,14,18,23}. Uzyskaliśmy resorpcję wczesnego, komórkowego ziarniniaka 3 miesiące po leczeniu, Glickman¹⁰ po 3,5 miesiącach od leczenia Tiabendazolem i Prednisone. Ziarniniaki starsze, w okresie bliznowacenia, nie uległy resorpcji po leczeniu, co zgodne jest z obserwacjami Watzke²⁴. Oceniając skuteczność stosowanego leczenia należy także wziąć pod uwagę fakt, że w części z tych przypadków, szczególnie tam, gdzie procesy immunologiczne były mniej nasilone, zapalenie mogło ulec samoograniczeniu^{3,6,25}.

Witektoomię wykonano w jednym oku ze zmianami tylko w obrębie ciała szklistego i w 6-ciu, w okresie późnym, gdy wystąpiły także proliferacje nasiatkówek i ziarniniaki. W jednym z oczu po witektoomii, w którym zaawansowane zmiany wewnątrzgałkowe nie pozwoliły na rozległe usunięcie ciała szklistego, nastąpił nawrót zapalenia, wytworzenie się błony zasoczkowej i utrata widzenia, w jnym odwarstwienie siatkówki, w trzech nie uzyskano poprawy ostrości wzroku z powodu uszkodzenia plamki przez proces zapalny. Poprawę widzenia uzyskano w 2 na 7 wykonanych witektoomii, Small²² w 7 na 12, Rodriguez¹⁸ w 8 na 12. Wyniki operacyjne były tym lepsze im mniej zaawansowane były zmiany w okresie przedoperacyjnym szczególnie w okolicy plamkowej^{18,22}. Wczesna witektoomia w ciężkich postaciach zmniejsza ryzyko uszkodzenia plamki przez proces zapalny oraz powikłań śródoperacyjnych, usuwa się jednocześnie czynniki stymulujące procesy zapalno-proliferacyjne.

W podsumowaniu należy podkreślić iż: 1) leczenie łącznie Hetrazanem i Encortonem oceniamy jako skuteczne w przypadkach bez zaawansowanych zmian wysiękowo-proliferacyjnych, 2) w przypadkach z dużym odczynem wysiękowo-proliferacyjnym wskazane jest wczesne wykonanie witektoomii,

3) porównanie procesów zapalnych w oczach ludzkich z zapaleniami wywołanymi u małp, wykazuje podobieństwo co do przebiegu klinicznego i zależności pomiędzy aktywnością zapalenia a obecnością swoistych przeciwciał w płynie komorowym i cieple szklistym, 4) w oczach bez aktywnych objawów zapalnych produkcja przeciwciał wygasa.

Piśmiennictwo

1. Baarsma G. S., Luyendijk L., Kijlstra A., de Vries J., Peprkamp E., Mertens D. A., van Meurs J. C.: Analysis of local antibody production in the vitreous humor of patients with severe uveitis. *Amer. J. Ophthalmol.* 112: 147-150 (1991). — 2. Bass J. L., Mehta K. A., Glickman L. T., Blocker R., Eppes B. M.: Asymptomatic toxocarasis in children. A prospective study and treatment trial. *Clin. Pediatr.* 26: 441-446 (1987). — 3. Belmont B. J., Irvine A., Benson W., O'Connor G. R.: Vitrectomy in ocular toxocarasis. *Arch. Ophthalmol.* 100: 1912-1915 (1982). — 4. Biglan A., Glickman L., Lobes L. A.: Serum and vitreous Toxocara antibody in nematode endophthalmitis. *Amer. J. Ophthalmol.* 88: 898-901 (1978). — 5. Clement R. S., Williamson H. J. E., Hidayat R. R., Allardyce R. A., Stewart A. C.: Ocular Toxocara canis infection: Diagnosis by enzyme immunoassay. *Austr. N. Zealand J. Ophthalmol.* 15: 145-150 (1987). — 6. Crane T. B., Christensen G. R.: Presumed subretinal nematode infestation with visual recovery. *Ann Ophthalmol.* 13: 345-348 (1981). — 7. Ellis G. S., Pakalnis V. A., Worley G., Green J. A., Erothingham T. E., Sturmer R. A., Walls K. W.: Toxocara canis infestation. Clinical and epidemiological association with seropositivity in kindergarten children. *Ophthalmology* 93: 1032-1037 (1986). — 8. Fattah D. I., Maizeles R. M., mc Laren D. J., Spry Ch. J. F.: Toxocara canis. Interaction of human blood eosinophils with infective larvae. *Exp. Parasitol.* 61: 421-431 (1986). — 9. Felberg N. T., Shields J. A., Federman J. L.: Antibody to Toxocara canis in aqueous humor. *Arch. Ophthalmol.* 99: 1563-1564 (1981). — 10. Glickman L., Cypess R., Hiles D., Gessner H. T.: Toxocara specific antibody in the serum and aqueous humor of a patient with presumed ocular and visceral toxocarasis. *Amer. J. Trop. Med. Hyg.* 28: 29-35 (1979).
11. Kiehl R. A.: Toxocara canis endophthalmitis with low ELISA titer. *Ann. Ophthalmol.* 15: 447-449 (1983). — 12. Maguire A. M., Green W. R., Michels R. G., Erozan Y. S.: Recovery of intraocular Toxocara canis by pars plana vitrectomy. *Ophthalmology* 97: 675-680 (1990). — 13. Maguire A. M., Zarkin M. A., Connor T. B.: Ocular penetratin of Tiabendazole. *Arch. Ophthalmol.* 108: 1675 (1990). — 14. Molk R.: Ocular toxocarasis. A review of literature. *Ann. Ophthalmol.* 15: 216-231 (1983). — 15. Phillips C., Mc Kenzie A. D.: Toxocara larval papillitis. *Brit. Med. J.* 1: 154-155 (1973). — 16. Robertson B. D., Bianco A. T., Mc Kerrow J. H., Maizeles R. M.: Toxocara canis proteolytic enzymes secreted by infective larvae in vitro. *Exp. Parasit.* 69: 30-36 (1989). — 17. Robertson B. D., Bureot T. R., Gillsiepe S. H., Kennedy M. W., Wambai Z., Maizeles R. M.: Detection of circulating parasite antigen and specific antibody in Toxocara canis infection. *Clin. Exp. Immunol.* 74: 236-241 (1988). — 18. Rodriguez A.: Early pars plana vitrectomy in chronic endophthalmitis of toxocarasis. *Graefes Arch. Clin. Exp. Ophthalmol.* 223: 218-220 (1986). — 19. Savigny O. H.: In vitro maintenance of Toxocara canis larvae and a simple method for the production of Toxocara ES antigen for use in serodiagnostic tests for visceral larva migrans. *J. Parasit.* 61: 781-782 (1975). — 20. Shields J. A.: Ocular toxocarasis. A review. *Surv. Ophthalmol.* 28: 361-381 (1984).
21. Shields J. A., Lerner H. A., Felberg N. T.: Aqueous cytology and enzymes in nematode endophthalmitis. *Amer. J. Ophthalmol.* 84: 319-322 (1977). — 22. Small K. W., Mc Cuen II B. W., de Juan Jr E., Macheiner R.: Surgical management of retinal traction caused by toxocarasis. *Amer. J. Ophthalmol.* 108: 10-14 (1989). — 23. Szewczyk-Bocheńska N., Portucha L., Zapart L.: Znaczne upośledzenie ostrości wzroku spowodowane pasożytniczym zapaleniem błony naczyniowej w przebiegu infekcji Toxocara canis. *Klin. Oczna* 83: 373-375 (1981). — 24. Watzke R. C.

Oaks J. A., Folk J. C.: Toxocara canis infection of the eye. Correlation of clinical observations with developing pathology in primate model. Arch. Ophthalmol. 102: 282-291 (1984). — 25. Wilkinson C. P., Welch R. B.: Intraocular Toxocara. Amer. J. Ophthalmol. 71: 921-930 (1971). — 26. Worley G., Green J. A., Frothingham T. E., Sturmer R. A., Walls K. W., Pakalnis V. A., Ellis G. S.: Toxocara canis infection. Clinical and epidemiological associations with seropositivity in kindergarten children. J. Infect. Dis. 149: 591-597 (1984). — 27. Żarnowska H., Jastrzębska M.: Excretory-secretory larval antigens of Toxocara canis: physico-chemical characteristics and specificity assayed by Western blot

technique. Acta Parasit. 39: 41-45 (1994). — 28. Żygulska-Mach H., Krukar-Baster K., Ziobrowski S.: Ocular toxocariasis in children and youth. Doc. Ophthalmol. 84: 145-154 (1993). — 29. Żygulska-Mach H., Ziobrowski S.: Przypadek toksokariazy ocznej leczonej fotokoagulacją ksenonową. Klin. Oczna 89: 213-214 (1987). — 30. Żygulska-Mach H., Ziobrowski S., Ciechanowska A., Kornacki B.: L'uveite parasitaire induite par Toxocara canis. Bull. Soc. Franc. Ophthalmol. 97: 241-242 (1986).

Praca wpłynęła: 06.01.1994

Piotr Sobolewski i Danuta Smoleńska-Janica

Wrodzona niepostępująca ślepotą nocną — opis przypadków

Congenital stationary nightblindness — report of cases

Summary: The authors present 5 cases of nonprogressing congenital disturbances of adaptation. Electroretinogram, typical of this entity can be useful in the differential diagnosis of disorders of scotopic adaptation in other diseases.

Hasła: ślepotą zmierzchowa, elektretinografia
Key words: nightblindness, electroretinography

Wrodzona niepostępująca ślepotą nocną (Congenital Stationary Night Blindness — CSNB) objawia się niedowidzeniem zmierzchowym i upośledzeniem postrzegania różnic oświetlenia. Ponadto charakteryzuje się zaburzoną adaptacją skotopową oraz nieprawidłowym zapisem elektretinograficznym. Towarzyszyć jej może różnego stopnia ślepotą na barwę niebieską oraz paradoksalna reakcja zwężania źrenic w ciemności^{2,3}. Jak podają Carr i Siegel schorzenie to występuje pod 3 postaciami: I. CSNB z prawidłowym obrazem dna oka i prawidłowym polem widzenia w perymetrii kinetycznej, II. CSNB jako Choroba Oguchi'ego lub ze zmianami typu fundus albipunctatus, III. CSNB z krótkowzrocznością, oczopląsem i osłabioną ostrością wzroku¹.

W zapisie ERG występuje zwykle redukcja fali b i b2 w warunkach adaptacji skotopowej, zachowana fala a i prawidłowy zapis elektretinograficzny po stymulacji „flicker”. EOG może wykazywać obniżoną liczbę Ardena¹.

Inną klasyfikację podał Miyake⁶. Wyróżnia on typ niekompletny CSNB (w zapisie ERG — redukcja odpowiedzi pręcikowej, znaczna redukcja komponenty czopkowej i obecność fal potencjałów oscylacyjnych) i typ kompletny CSNB (w ERG — zapis negatywny, brak odpowiedzi pręcikowej i fal potencjałów oscylacyjnych, zachowanie komponenty czopkowej). Postać niekompletna ujawnia się często z małą krótkowzrocznością lub nadwzrocznością, postać kompletna przebiega zwykle z wysoką krótkowzrocznością. CSNB ma charakter nieprogressywny, dziedziczny, przenoszony w sposób autosomalny dominujący, lub autosomalny recesywny oraz przez gen recesy-

wny o różnym stopniu penetracji, znaleziony na chromosomie X^{4,7}. W ostatnich doniesieniach sugeruje się także istnienie delekcji genu Xp11 lub Xp21⁹.

Patogeneza choroby pozostaje jeszcze nieznaną, lecz najczęściej przytacza się mechanizm zakłóconej transmisji wewnątrzsiatkówkowej lub dysfunkcję połączeń synaptycznych fotoreceptorów i zewnętrznej warstwy siatkówki^{5,7,8,10}.

Materiał własny dotyczy 5 przypadków, rozpoznanych w czasie 6-letniej działalności naszej pracowni badań elektrooftalmograficznych.

Badania własne. Metodyka

Badania ERG wykonywano przy użyciu systemu komputerowego UTAS-E-1000 firmy LKC-System Inc. (program komputerowy EPIC-4s). Zapis czynności siatkówki rejestrowano obocześnie przez elektrody nagalkowe w adaptacji skotopowej i fotopowej po pojedynczych błyskach światła stroboskopowego z użyciem niebieskiego i czerwonego filtra Wrattena oraz po bodźcach światła białego o częstotliwości 30 Hz („flicker” ERG). Czulość wzmocnienia, podstawa czasu, filtr sieciowy — według parametrów programu EPIC-4s. Czytelny zapis fal otrzymano po 40 uśrednieniach. Do uzyskania fal potencjałów oscylacyjnych użyto lampy błyskowej z filtrem Wrattena 30 dB. Czytelny zapis analizowano po 10 uśrednieniach.

Konwencjonalną perymetrię kinetyczną wykonano perymetrem Goldmanna w warunkach skotopowych.

Opis przypadków

Nr 1. 19-letnia dziewczynka zgłosiła się do kliniki w celu diagnostyki ślepoty zmierzchowej. Pełną ostrość wzroku uzyskano po wyrównaniu wady wzroku obu oczu korekcją -3,5 D. W badaniu stwierdzono niewielkiego stopnia rozrzedzenie struktur dna oka charakterystyczne dla krótkowzroczności. Obwodowe i centralne pole widzenia w perymetrii kinetycznej — w granicach normy.

Nr 2. 14-letni chłopiec z pełną ostrością wzroku w obu oczach z upośledzonym widzeniem o zmierzchu, diagnozowany w kierunku

Fundacja Szkoły Zdrowia Publicznego UJ poleca książkę:

Jay Fleischman: "DIABETES AND ITS OCULAR COMPLICATIONS"

(reprint, w języku angielskim, format A-4)

Cena 1 egzemplarza: 200.000 zł. • Wysyłka za zaliczeniem pocztowym.

Zamówienie prosimy kierować:

Fundacja Szkoły Zdrowia Publicznego UJ
31-538 Kraków, ul. Wiślicko 1, tel./fax (0-21) 21-33-87

Z Kliniki Okulistycznej AM w Białymstoku
Kierownik: prof. dr hab. Andrzej Stankiewicz

Reprint requests to:
Dr med. Piotr Sobolewski
ul. Gruntowa 8c m. 19, 15-706 Białystok